

نگاهی به فعالیت‌های هلال احمر در گفت‌وگو با «حسین شریف آرا» مدرس موسسه آموزش عالی هلال ایران

هلال احمر؛ مدافعه‌گری فعال و متعهدانه

◀ هلال احمر یک سازمان نیست، یک جمعیت است که پیدایش، حضور و فعالیت‌هایش، ماهیتی جامعه محور دارد
 ▶ با کمک «شهرزاد» هلال احمر می‌تواند بر توان مدافعه‌گری خود جهت بهبود زندگی اقشار آسیب پذیر جامعه بیفزاید

حسین شریف آرا/معاون مدیرعامل موسسه آموزش عالی هلال ایران

برنامه‌ریزی و اجرا بر خوردار است. هر دو مجموعه اسنادی بر کاهش خطرپذیری حوادث، تمرکز بر پیشگیری از بروز خطرات جدید، کاهش خطرپذیری‌های موجود، تقویت توانمندی افراد و جوامع در بازتوانی، تقویت همکاری‌ها و مشارکت‌های بین‌المللی تأکید دارند. این چارچوب کاری همچنین حاوی موضوعاتی است مانند برخورداری از توان داوطلبان و جوانان، اهمیت سلامت و توسعه پایدار جوامع و مدیریت کاهش اثرات بلایا و تغییرات اقلیمی با استفاده از سازوکارهایی همچون مدافعه‌گری و ایجاد توانمندی در بازتوانی که از اولویت‌های جمعیت‌های ملی صلیب‌سرخ و بر ویژگی‌ها و فصول مشترک موجود، جمعیت هلال احمر ضمن اجرای ماموریت بشردوستانه خود به‌عنوان جمعیتی مستقل، بی‌طرف و بی‌غرض در اجرای تعهدات دولت و کشور در پیشبرد اهداف این چارچوب کاری دارای نقشی حایز اهمیت است. بر همین اساس، جمعیت هلال احمر از این اقدام جهانی استقبال می‌کند و هرگونه همکاری و تحرک موثر برای تحقق اهداف این سند را با سمت تحقق اهداف و ارزش‌های بشردوستانه، داوطلبانه و جهانشمول خود به‌عنوان تنها جمعیت ملی هلال احمر در کشور می‌داند.

● به نظر شما موضوع ارتباطات در فعالیت‌های بشردوستانه جمعیت هلال احمر چه نقشی ایفا می‌کند؟

ارتباطات در ادبیات نظری و عملیاتی مدیریت حوادث، فرآیندی دوسویه میان نظام مدیریتی اداره حوادث با مردم و به‌ویژه با اقشار آسیب‌پذیر و آسیب‌دیده برای رسیدن به درک مشترک جهت برنامه‌ریزی، اجرا، نظارت، ارزشیابی و گزارش‌دهی کارآمد و اثربخش است. ارتباطات مدیریت حوادث در عمیق‌ترین و جامع‌ترین لایه‌های شناختی، معنایی و کاربردی خود در بردارنده احترام برای کرامت انسان‌هاست. احترامی عملیاتی که نه تنها موجب تسهیل مدیریت حوادث در رسیدن به اهداف مأموریتی بلکه مدیریت حوادث را در رسیدن به اهداف مأموریتی و راهبردی موفق می‌دارد. ارتباطات، اقدامی هوشمندانه و عالمانه است که به موجب آن زمینه‌های موثر مشارکت مردم در فعالیت‌های مختلف میسر می‌شود. درحقیقت این‌گونه است که حضور محترمانه مردم در تعیین کمی و کیفی خدمات فوریتی شکل می‌گیرد. با اجرای این مهم، برنامه‌ها، عملیات، نظام مدیریت حوادث، مردم و به‌ویژه اقشار آسیب‌پذیر و آسیب‌دیده، فرصت اظهار نظر، دریافت بازخورد و در نهایت اصلاح عملکرد خدمات‌رسانی را می‌یابند. مردم نیازمند کمک در جریان حوادث، حق دارند به‌عنوان یک انسان از تصمیماتی که برای خدمات‌رسانی به آنان انجام می‌شود، مطلع شوند و در فرآیند شکل‌گیری آن مشارکت داشته باشند. این یک موضوع حیاتی برای جمعیت‌های ملی صلیب‌سرخ و هلال احمر در سراسر دنیا محسوب می‌شود. سوال حیاتی و کلیدی این است که چگونه می‌توان بدون دریافت بازخوردی از افراد و اقشار ذینفع برنامه‌ها را مستحکم و مستقر به اقدام‌های پرداخت و از کارآمدی و اثربخشی آن مطمئن بود؟ برای جمعیت هلال احمر که نزد مردم از محبوبیتی مورد قبول در ارایه خدمات‌رسانی انسان‌دوستانه برخوردار است، اصلاح و تقویت مستمر نظام این فرآیند از اولویت‌های اصلی مدیریت می‌شود. به نظر برای ورود به این مهم، بهتر است هلال احمر نسبت به اجرای یک بررسی در حوزه نیازسنجی و ارزیابی از شرایط فعلی و یک ارزشیابی از فعالیت‌های برنامه‌ای قبلی خود اقدام کند. به‌طور قطع و یقین، نتایج این بررسی می‌تواند بر برنامه‌ها و عملیات آینده این نهاد مردمی و انسان‌دوستانه اثرات عمیق و راهبردی داشته باشد.

● می‌دانیم که رسانه‌ها در ایجاد و تقویت ارتباطات سهیم بسزایی دارند. نقش روزنامه شهرزاد را از انبکس فعالیت‌های بشردوستانه هلال احمر چگونه ارزیابی می‌کنید؟

حافظه و تجربه تاریخی صلیب‌سرخ و هلال احمر از رسانه و مطبوعات خاطره‌های خوب و به یادماندنی دارد. در سال ۱۸۸۵ میلادی یعنی ۳۲سال پس از تأسیس صلیب‌سرخ، درحالی که هانری دونان، خالق کتاب خاطرات ژورنالیست و بینانگفار صلیب‌سرخ، روزگار را با روزهای سخت، بی‌مهری و فقر در روستای هایند سوسیس می‌گذراند، دست نوشته ژورنالیستی به نام جورج بلیرگر تואست موجی از همدردی و همدلی را از سراسر جهان متوجه او سازد. از سال ۱۹۰۱ یعنی ۶سال بعد از این رویداد مطبوعاتی و رسانه‌ای و ۹سال پیش از درگذشتش او را به افتخار دریافت جایزه صلح نوبل مخترع سازد و نامش را برای همیشه و با افتخار در کنار انسان‌هایی که برای صلح و انسان‌دوستی تلاش فراوان کردند، قرار دهد.

در حال حاضر مطبوعات و رسانه‌ها در مرکز فعالیت‌های اطلاع‌رسانی و ارتباطات صلیب‌سرخ و هلال احمر قرار دارند. هلال احمر ایران نیز مانند همه جمعیت‌های ملی صلیب‌سرخ و هلال احمر به اهمیت فعالیت مطبوعات و رسانه‌ها به موازات فعالیت‌های انسان‌دوستانه خود اعتقاد راسخ دارد. به اعتقاد من و با توجه به تجربه ملی و بین‌المللی در حوزه فعالیت‌های هلال احمر به‌ویژه فعالیت‌های حوزه ارتباطات، حمایت جمعیت هلال احمر از روزنامه شهرزاد و همت این جمعیت در تولید این اقدام مطبوعاتی و رسانه‌ای را می‌توان حرکتی بزرگ و گامی به جلو در مدیریت فعالیت‌های مطبوعاتی و رسانه‌ای این نهاد بشردوستانه تلقی کرد. این اقدام دامنه فعالیت‌های انسان‌دوستانه این جمعیت را به بندنه بزرگ جامعه نزدیک‌تر می‌سازد و می‌تواند برای دیگر جمعیت‌های ملی در سراسر جهان درسی باشد، در مدیریت مطبوعات و رسانه‌ها و اثربخشی فعالیت‌های بشردوستانه بیشتر شود. با کمک این روزنامه، هلال احمر حتی می‌تواند بر توان و ظرفیت مدافعه‌گری خود، جهت بهبود زندگی اقشار آسیب‌پذیر از طریق معرفی آسب‌پذیری آنها و تلاش برای یافتن راه‌حل‌های پایدار در جامعه بیفزاید. هلال احمر باید تا حد امکان با استفاده از ابزارها و سازوکارهای رسانه‌ای، به اطلاع‌رسانی فعالیت‌های خود به مردم، دولت و اهدانگندگان بپردازد. روزنامه شهرزاد، در مدیریت جمعیت هلال احمر، یک فرصت است تا مردم را با اهداف مأموریتی این نهاد انسان‌دوستانه بیشتر، وسیع‌تر، عمیق‌تر و ملموس‌تر آشنا سازد.

جوامع در روند امدادسانی و امثال آن قرار دارد. این تغییر محوری در رویکرد به مدیریت حوادث، فراتر از اداره حوادث بوده و شکل‌دهنده رکنی اساسی در برنامه‌ریزی توسعه و فوریت‌هاست. از آن‌جا که جمعیت هلال احمر در تعهد توسعه فعالیت‌های بشردوستانه ملی و بین‌المللی معین دولت بوده و همچنین عهده‌دار مسئولیت و مأموریت ملی و بین‌المللی است، وظیفه دارد به مردم و به‌ویژه با اقشار آسیب‌پذیر جامعه کمک کند تا در برابر تأثیرات ناگوار حوادث و ناملایمات به توانمندی‌های لازم در بازتوانی خود دست یابند. مشارکت فعالانه مردم، ایجاد حس مالکیت در آنان برای انجام اقدامات و همچنین ایجاد برنامه و بودجه و همچنین زمینه‌های لازم جهت مدافعه‌گری هلال احمر، پیش از این در اسناد بالادستی ملی و به‌ویژه بین‌المللی مشخص شده است. آنچه در موضوع مدافعه‌گری در حال حاضر بزرگ و بین‌المللی جمعیت‌های ملی صلیب‌سرخ و هلال احمر موفق به این فعالیت مشغول است. از این مهم است تا بتواند جمعیت هلال احمر را در انجام مأموریت و وظایفش به‌عنوان یک جمعیت ملی معین دولت و عضوی از شبکه انسان‌دوستانه بزرگ و بین‌المللی جمعیت‌های ملی صلیب‌سرخ و هلال احمر موفق سازد. فکر می‌کنم جمعیت هلال احمر در ابتدا باید

● هلال احمر باید مدافعه‌گری را به‌عنوان ابزار خود قرار دهد و سپس نسبت به جریان‌سازی آن در فعالیت‌های توانمندسازی اقشار آسیب‌پذیر کاهش خطرپذیری اقدام کند. مشارکت فعال و مدافعه‌گرایانه در برنامه‌های کاهش خطرپذیری ملی، حضور مدافعه‌گرایان در کاهش خطرپذیری ملی، حضور مدافعه‌گرایان در کاهش خطرپذیری ملی، برنامه ششم توسعه کشور، شناسایی و توانمندسازی حوزه‌های مدافعه‌گری و همچنین تدوین نقشه راه نیز

● هر قدر فرآیند توانمندسازی در ادبیات برنامه‌ریزی هلال احمر از تحرک و اثربخشی بیشتری برخوردار باشد، به‌همان میزان این جمعیت در انجام مأموریت خود موفق‌تر خواهد بود

● به چارچوب کار سندای اشاره کردید.

از دیگر اقداماتی به شمار می‌آیند که جمعیت با انجام آنها می‌تواند در این حوزه از کارآمدی و اثربخشی مطمئن برخوردار باشد.

● گاهی در سخنرانی‌ها با متون مختلف از مفهوم «تاب‌آوری» سخن به میان می‌آید. تاب‌آوری اصولاً به چه معنی است و چه ارتباطی با مفاهیم مندرج در ادبیات هلال احمر دارد؟

البته تاب‌آوری برگردان مناسبی بوده و تقریباً پذیرفته شده است. هر چند که به اعتقاد من تکریم واژه معادل مناسبی در زبان فارسی برای ترجمه واژه اصلی در زبان خارجی نداریم. پیشنهاد من «توانمندی در بازتوانی» است و بدین ترتیب مسا می‌توانیم عبارتی مانند «جامعه‌توانمند در بازتوانی» یا «بچاد توانمندی در بازتوانی» را مطرح کنیم، چراکه این واژه پیش و بیش از این‌که به تساب آوردن و ایستادگی در برابر ناملایمات و سختی‌ها و صدمات حاصله اشاره دارد داشته باشد، به ظرفیت و توانمندی اشاره دارد که قادر است شرایط حاصله را به سود شرایط پیشین بازسازی کند. مفهوم و کارکرد توانمندی در بازتوانی، یک تغییر محوری در روش و مکانیزم امدادسانی است و در راستای ادبیاتی مشابه با ادبیات «اولویت‌پیشگرای بر درمان»، «امدادسانی جامعه‌محور»، «مشارکت افراد و

انسان‌دوستانه برخوردار است. ایده‌های محوری بر پایه توان نیروهای انسانی به‌ویژه جوانان و داوطلبان که به سادگی آن را در اهداف و وظایف اسنادی در سطح ملی و بین‌المللی می‌توان یافت. پیشنهاد ما برای هلال احمر این است که نسبت به جریان‌سازی و تقویت این ایده محوری در همه فعالیت‌های خود اقدام کرده و فعالیت‌های منابع انسانی خود را در این مدار قرار دهد. در این صورت است که می‌تواند از نتایج عملیاتی مناسب‌تری در راستای تحقق اهداف مأموریت خیرخواهانه، انسان‌دوستانه و داوطلبانه خود برخوردار شود، البته برای تشخیص و تعیین این اقدام شاخص‌هایی را نیز می‌توان در نظر گرفت که اهم آنها عبارتند از: آرایه خدمات توأم با عشق و احساس عمیق و عاری از غرض و جانبداری به‌منوع، اختیار، اراده و انگیزه آزاد، مطابقت ماهیتی، مفهومی و ساختاری با اسناد بالادستی ملی و بین‌المللی، رعایت کرامت و احترام انسان‌ها، توانایی ایجاد توانمندی در افراد و جامعه، توانایی مدافعه‌گری و کاهش آسیب‌پذیری اقشار آسیب‌دیده جامعه و قابلیت تعمیم و کاربری در شرایط متفاوت داوطلبی.

● روشن است که جمعیت هلال احمر در حال حاضر عهده‌دار بسیاری از فعالیت‌هاست، از جمله امدادسانی، نجات، سلامت، درمان، توانبخشی، جوانان، داوطلبان، آموزش، پژوهش و تهیه و تسداریک تجهیزات و ملزومات دارویی و پزشکی در بخش‌ها و سازمان‌های مختلف مرتبط با هلال احمر. آیا این اقدامات می‌توانند معرف مواردی باشند که شما در یادداشت‌های خود به آنها اشاره داشتید؟

در این که جمعیت هلال احمر در حال حاضر، عهده‌دار انجام بسیاری از فعالیت‌ها در سراسر کشور است و به موفقیت‌های متعددی نیز در بخش‌های مختلف دست یافته، تردیدی وجود ندارد و به نظر یادآوری چند نکته می‌تواند مفید واقع شود که عبارتند از: معنی‌داری برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت بر مبنای اهداف راهبردی مندرج در مأموریت و برنامه راهبردی و عدم مغایرت با جایگاه و شرح وظایف ساختاری و مفاد با اساسنامه‌ای و اسروح قوانین کشوری، قرار داشتن فعالیت‌ها در فهرست اولویت‌ها و توانایی آنها در ایجاد کارآمدی بهینه از منابع و اثربخشی در تأمین اهداف مرتبط، به‌ویژه استفاده از ابزار و مکانیزم‌های مرتبط، به‌ویژه مدافعه‌گری، دیپلماسی بشردوستانه در روند اجرای فعالیت‌ها، جامعه محوری و توانمندسازی مردم و به‌ویژه اقشار آسیب‌پذیر در بازتوانی، همگامی و همخوانی فعالیت با اصول و ارزش‌های بشردوستانه و محوریت داوطلبی، همگامی و همنوایی بخش‌ها در اجرای فعالیت‌های برنامه‌ای مملول در قالب یک رویکرد جمعی و پرهیز از مواز در کارکنان، امدادگران، جوانان و داوطلبان است، هر دسته‌ای از این منابع انسانی، با وجود برخورداری از یک حوزه مأموریتی منحصر به فرد و داشتن اهداف و فعالیت‌های خاص خود، در چارچوب یک مأموریت مشترک اساسنامه‌ای و راهبردی فعالیت می‌کنند. دقتی فراتر از یک نمودار سازمانی به ساختار و ترکیب بندی مأموریت، اهداف و وظایف و ترکیب بندی مأموریت، اهداف و وظایف می‌دهد که این جمعیت در مرکز فعالیت‌های منابع انسانی چهار گانه خود از یک ایده خیرخواهانه و

ویژگی‌هایی برخوردار است؟

فعالیت‌های جمعیت هلال احمر را می‌توان از دو زاویه نگاه ملی و بین‌المللی مورد بررسی قرار داد. در محدوده مرزهای سیاسی کشور، این جمعیت به‌عنوان معین دولت در فعالیت‌های بشردوستانه در تعاملی سازنده با دیگر سازمان‌ها و نهادهای دولتی در حوزه وظایف اساسنامه‌ای خود به‌عنوان یک جمعیت با یک سازمان، موظف به آرایه طیف متنوعی از خدمات به مردم است، چراکه هلال احمر یک جمعیت متشکل از ارکان و منابع خاص است. این جمعیت بنا بر محوریت داوطلبانه بودن فعالیت‌های خود، به مانند سازمان‌ها ساختار و حدود و ثغور محدودی ندارد. هلال احمر یک سازمان نیست، یک جمعیت است که پیدایش، حضور و فعالیت‌هایش، ماهیتی جامعه محور دارد. بر همین اساس ایجاد خط‌کشی‌های معمول سازمانی، کارکرد فعالیت‌های آن را با مشکلات هویتی و ساختاری مواجه می‌سازد. در خارج از مرزها و در حوزه مناسبات بین‌الملل و جهانی نیز به‌عنوان یک جمعیت ملی در کنار دیگر جمعیت‌های ملی صلیب‌سرخ و هلال احمر، عهده‌دار انجام تعهدات انسان‌دوستانه دولت در سطوح بین‌المللی و جهانی برای کاهش خطرپذیری، آرایه خدمات امدادی در هنگام بروز حوادث، ارسال کمک و اعزام عوامل امدادی و درمانی در چارچوب توافقات همکاری دو و چندجانبه است. جنبه‌ها و کارکردهای بین‌المللی فعالیت‌های جمعیت در چارچوب موضوعاتی محوری مانند موضوعات هویتی، حقوقی و قانونی، جهانی و بین‌المللی، همکاری و هماهنگی، امدادسانی بشردوستانه، دیپلماسی بشردوستانه، اصول و قواعد حاکم بر اجرای فعالیت‌ها، قابل مطالعه و بررسی است که هر یک به‌طور خاص در یادداشت هشتم توضیح داده شد.

● درباره جنبه‌های داوطلبانه و حضور جوانان در فعالیت‌های هلال احمر توضیح دهید.

ساختار سازمانی جمعیت هلال احمر به لحاظ فلسفه و ماهیت بکارگیری منابع انسانی از ترکیب و ویژگی‌های خاصی برخوردار است که سبب شده ساختار سازمانی این جمعیت فراتر از یک سند یا یک نمودار سازمانی برای معرفی ارتباط میان سلسله مراتب و جایگاه‌های موجود در سازمان، قابل مطالعه و بررسی باشد. ساختار سازمانی جمعیت هلال احمر ترکیبی متشکل از ۴ دسته منابع انسانی: کارکنان، امدادگران، جوانان و داوطلبان است، هر دسته‌ای از این منابع انسانی، با وجود برخورداری از یک حوزه مأموریتی منحصر به فرد و داشتن اهداف و فعالیت‌های خاص خود، در چارچوب یک مأموریت مشترک اساسنامه‌ای و راهبردی فعالیت می‌کنند. دقتی فراتر از یک نمودار سازمانی به ساختار و ترکیب بندی مأموریت، اهداف و وظایف می‌دهد که این جمعیت در مرکز فعالیت‌های منابع انسانی چهار گانه خود از یک ایده خیرخواهانه و

مینو میرزایی روزنامه نگار

چندی پیش در قالب یادداشت‌های هشت‌گانه، مطالبی در مورد جمعیت هلال احمر به قلم آقای حسین شریف آرا مدرس موسسه آموزش عالی هلال ایران در روزنامه شهرزاد منتشر شد. نظر به اهمیت بحث و به جهت تکمیل موضوعات پیش گفته و آشنایی بیشتر با این جمعیت، مصاحبه‌ای با ایشان انجام شد که در پی می‌آید.

● به نظر شما ویژگی جمعیت هلال احمر ایران در مقایسه با دیگر جمعیت‌های ملی صلیب‌سرخ و هلال احمر چیست؟

آنچه در بررسی مقایسه‌ای میان ۱۹۰ جمعیت ملی صلیب‌سرخ با هلال احمر به‌دست می‌آید، بیشتر حکایت از تشابهات به‌ویژه در اصول، مأموریت، ارزش‌ها، قوانین و قواعد دارد. همه جمعیت‌های ملی از ۷ اصل بنیادین بشردوستی، بی‌غرضی، بی‌طرفی، وحدت، استقلال، خدمات داوطلبانه و جهانشمولی تبعیت کرده و به‌عنوان معین دولت در حوزه خدمات انسان‌دوستانه در سطوح ملی و بین‌المللی با حفظ اصول و ارزش‌های انسان‌دوستی خود فعالیت دارند، البته در واقعیت، تفاوت‌هایی نیز مشاهده می‌شود که بیشتر مربوط به اجرای بعضی از فعالیت‌هاست، چراکه این جمعیت‌ها با توجه به ویژگی‌های جغرافیایی، فرهنگی، تاریخی و با رعایت اولویت‌های شناسایی شده خود، به فعالیت یا دسته‌ای از فعالیت‌های خاص و تخصصی مبادرت می‌ورزند و با همین اولویت‌ها نیز در مقایسه با دیگر جمعیت‌های ملی صلیب‌سرخ، برای مثال صلیب‌سرخ دانمارک در حوزه حمایت‌های اجتماعی روانی، صلیب‌سرخ نروژ در حوزه حمایت‌های مالی پشتیبانی، صلیب‌سرخ سوئد در مدیریت داوطلبان، صلیب‌سرخ آمریکا در آموزش اقدامات مربوط به اهدای خون، صلیب‌سرخ آلمان، اسپانیا و نروژ در آب و بهداشت، صلیب سرخ‌های کانادا، ژاپن و استرالیا در حوزه آموزش کمک‌های اولیه و پرستاری شهرزاد. در این میان توانمندی‌های هلال احمر ایران در حوزه آرایه خدمات امدادی و استفاده از ظرفیت جوانان و داوطلبان حایز ارزش و اهمیت است، هر چند تا رسیدن به نتایج مطلوب‌تر، موثرتر و پایدارتر و حضور در مجامع بین‌المللی به فعالیت‌های نرم‌افزاری بیشتر در این حوزه نیاز است. پیشنهاد من بکارگیری موازی اقدامات نرم‌افزاری بیشتر، در کنار موفقیت‌های فوق‌العاده زیاد سخت‌افزاری و همچنین آشنایی بیشتر با فعالیت‌های واقعی در صحنه‌های نظری و عملیاتی بین‌المللی است که فراتر از دید و بازدیدها، نشست‌ها و تفاهنامه‌های مکتوب است.

● فعالیت‌های جمعیت هلال احمر در قلمرو ملی و بین‌المللی از چه

انتشار روزنامه شهرزاد را می‌توان حرکتی بزرگ و گامی روبه جلو در مدیریت فعالیت‌های رسانه‌های هلال احمر تلقی کرد. این اقدام دامنه فعالیت‌های انسان‌دوستانه جمعیت را به بندنه بزرگ جامعه نزدیک‌تر می‌سازد و می‌تواند برای دیگر جمعیت‌های ملی در سراسر جهان درسی باشد تا اثربخشی فعالیت‌های بشردوستانه بیشتر شود

● فعالیت‌های جمعیت هلال احمر در قلمرو ملی و بین‌المللی از چه